

PRZEKSZTAŁCENIE WIECZOROWEJ SZKOŁY INŻYNIERSKIEJ W BIAŁYMSTOKU W WYŻSZĄ SZKOŁĘ INŻYNIERSKĄ

Jacek KUSZNIER

Politechnika Białostocka, Wydział Elektryczny
e-mail: j.kusznier@pb.edu.pl

Streszczenie: Artykuł przedstawia najważniejsze wydarzenia i osoby, które umożliwiły rozwój Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej w Białymstoku oraz jej przekształcenie w Wyższą Szkołę Inżynierską. Omawiany okres obejmuje lata od 1951 do 1964 roku, kiedy to pierwsi studenci w historii uczelni rozpoczęli zajęcia w ramach studiów dziennych na Wydziale Elektrycznym i Wydziale Mechanicznym. Dało to podstawę do dalszego rozwoju uczelni. W ciągu kolejnych dziesięciu lat Wyższa Szkoła Inżynierska została przekształcona w Politechnikę Białostocką. Nastąpiło to w 1974 roku. W tym okresie Uczelnia uzyskała uprawnienia do nadawania tytułu zawodowego magistra oraz rozpoczęła budowę kampusu, mieszczącego się przy ulicach Wiejskiej i Zwierzynieckiej. Stanowi on główną siedzibę Politechniki Białostockiej do dnia dzisiejszego.

Słowa kluczowe: historia elektryki, historia techniki, historia szkolnictwa, historia, Białystok

1. WPROWADZENIE

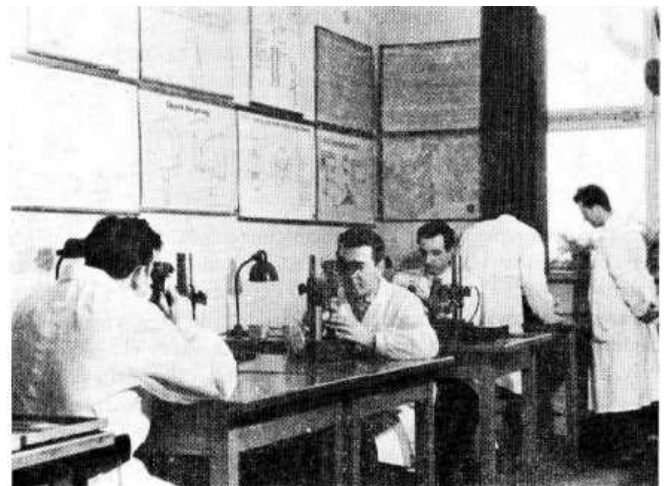
Zgodę na powołanie Prywatnej Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej NOT Ministerstwo Oświaty wydało 1 grudnia 1949 roku w piśmie nr. IV.O.17508/49. Organizatorzy uczelni podjęli już wcześniej przygotowania i byli gotowi do niezwłocznego przeprowadzenia rekrutacji na dwa wydziały: elektryczny i mechaniczny. Wśród inicjatorów tego przedsięwzięcia byli: elektryk Karol Białkowski, nauczycielka fizyki Eudokia Ostaszewicz, mechanik Marian Poniatowski i matematyk Eugeniusz Niczyporowicz. Zbudowali oni uczelnię wśród gruzów powojennego Białegostoku. Przez wiele kolejnych lat odgrywali jeszcze wiodącą rolę na rozwijającej się uczelni. Jednocześnie działali na rzecz całego środowiska akademickiego w mieście. Brali aktywny udział w powołaniu Akademii Lekarskiej (1949 r.) oraz Studium Nauczycielskiego (1955 r.), które w kolejnych latach zostało przekształcone w Filię Uniwersytetu Warszawskiego a następnie w samodzielny Uniwersytet w Białymstoku [1-11].

Pierwsze lata działania Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej NOT w Białymstoku były głównie związane z działaniami na rzecz pozyskania i adaptacji budynków na siedzibę, przekształceniu w uczelnię państwową - Wieczorową Szkołę Inżynierską (1951 r.) oraz powołaniu jako trzeciego Wydziału Budowlanego [1-11].

W 1954 roku mury Uczelni opuścili z dyplomami inżyniera pierwsi absolwenci wydziałów: elektrycznego i mechanicznego. Okres ten został szerzej opisany w artykule „Początki Wydziału Elektrycznego na Politechnice Białostockiej” opublikowanym w [4].

2. ROZWÓJ WIECZOROWEJ SZKOŁY INŻYNIERSKIEJ W BIAŁYMSTOKU

Pierwsze laboratorium fizyczne było wykorzystywane wspólnie przez powstające uczelnie WSI i Akademię Lekarską. W tym samym czasie organizowało się również środowisko akademickie Białegostoku. W latach powojennych największą trudnością w rozwoju był brak kadr naukowych. W takich warunkach podejmowano działania, które łączyły całe środowisko. Przykładem tego jest inicjatywa powołania w 1953 roku w Białymstoku koła Polskiego Towarzystwa Miłośników Astronomii, zgłoszona przez profesora Akademii Medycznej dr. Kazimierza Rodziewicza. Przewodniczącym koła został mgr inż. Karol Białkowski – pierwszy rektor WSI i umieścił jego siedzibę przy uczelni, którą kierował. Wśród jego członków znaleźli się wszyscy wcześniej wymienieni inicjatorzy powołania WSI.

Rys. 1. Ćwiczenia laboratoryjne w WSI w Białymstoku [10]

W maju 1954 roku studia zakończyli pierwsi studenci. Egzaminacje dyplomowe były prowadzone z udziałem profesorów Politechniki Warszawskiej. Na Wydziale Elektrycznym egzaminował dyplomantów profesor Włodzimierz Szumilin. Wśród pierwszych 28 absolwentów WE znalazło się 9 kobiet. Dwie dyplomantki przebywały w tym czasie w szpitalu położniczym w związku ze zbliżającym się czasem rozwiązania. Komisja egzaminacyjna postanowiła udać się również do nich i umożliwić im złożenie egzaminu. Jak relacjonuje Gazeta

Białostocka było to inicjatywą profesora Szumilina, który pełnił w komisji funkcję delegata Ministerstwa. Pozostałe egzaminy odbyły się we wciąż jeszcze adoptowanym na potrzeby uczelni pofabrycznym budynku przy ulicy Grunwaldzkiej.

Pierwszych 28 inżynierów elektryków zaspokoilo najważniejsze potrzeby białostockiej energetyki. Spowodowało to sytuację, w której zakłady pracy przestały kierować kolejnych pracowników na studia. Uczelnia natomiast jako szkoła wieczorowa nie przyjmowała podać osób, które nie miały praktyki zawodowej i skierowań z miejsca pracy. Doprowadziło to do zawieszenia rekrutacji na Wydziale Elektrycznym. Przyjmowano natomiast nadal studentów na wydziały: mechaniczny i budowlany.

W 1954 roku Rektor WSI Karol Białkowski oraz Kazimierz Niczyporowicz otrzymali decyzją podpisaną przez Wiceministra Szkolnictwa Wyższego Osmana Achmatowicza mianowanie na stanowisko zastępcy profesora.

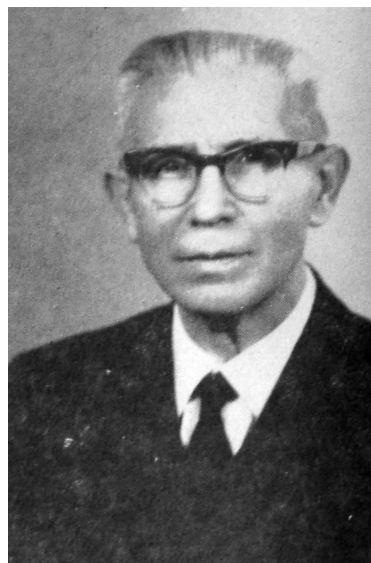
W czasie inauguracji roku akademickiego 1954/55 Rektor Uczelni w przemówieniu przytoczył obietnicę Wiceministra Szkolnictwa Wyższego Henryka Golańskiego, że w okresie planu 6-letniego przewiduje się uruchomienie w Białymstoku dziennej szkoły inżynierskiej. W 1955 roku po zakończeniu adaptacji budynku przy ulicy Grunwaldzkiej 11/15 zostaje tam przeniesiona główna siedziba Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej. Gmach ten pozostanie siedzibą uczelni do 1975 roku, kiedy powstanie docelowy kampus przy ulicy Wiejskiej.

Po roku 1954 rekrutację prowadzono nadal na wydziały mechaniczny i budowlany. W 1955 roku na uczelniach Białegostoku studiowało ponad 1400 osób, w tym 250 studentów w WSI oraz 1100 w Akademii Medycznej i 70 w Studium Nauczycielskim.

W 1956 roku WSI w Białymstoku podpisała porozumienie z Politechniką Warszawską, która zobowiązała się do pomocy naukowej i dydaktycznej młodej uczelni. W tym samym roku Karol Białkowski ustąpił ze stanowiska rektora. Jego następcą został zastępca profesora mgr inż. Marian Poniatowski. Nieustannie czyniono też starania o pozwolenie na przekształcenie uczelni w szkołę dzienną. W 1957 roku Białostocki Oddział Stowarzyszenia Elektryków Polskich poprzez Zarząd Główny zabiegał o zezwolenie na wznowienie naboru na Wydział Elektryczny. Prośbę wsparło również Prezydium Rady Narodowej, które dodatkowo zawnioskowało o przekształcenie szkoły wieczorowej w dzienną. W kolejnym roku podobne pismo przygotował Wojewódzki Oddział NOT.

W dniu 16 stycznia 1959 roku jedna z inicjatorek powołania uczelni, Eudokia Ostaszewicz obroniła na Politechnice Warszawskiej pracę doktorską pod tytułem „Fluorescencja halofosforanów wapnia aktywowanych antymonem i manganem” pod kierunkiem prof. dr J. Rolińskiego. Był to pierwszy doktorat obroniony przez pracownika WSI. Jeszcze tego samego roku kolejny spośród założycieli, Eugeniusz Niczyporowicz złożył pracę o tytule „O pewnej własności całki osobliwej Cauchy’ego i o zagadnieniach brzegowych nieciągłych teorii funkcji analitycznych” i w 1960 r. obronił doktorat na Politechnice Warszawskiej. Promotorem tej pracy był prof. dr hab. W. Pogorzelski. W 1965 roku dr Eudokia Ostaszewicz uzyskała habilitację na Politechnice Warszawskiej za pracę „Własności luminescencyjne siarczku cynku aktywowanego różnymi domieszkami”. W 1967 roku, po złożeniu pracy

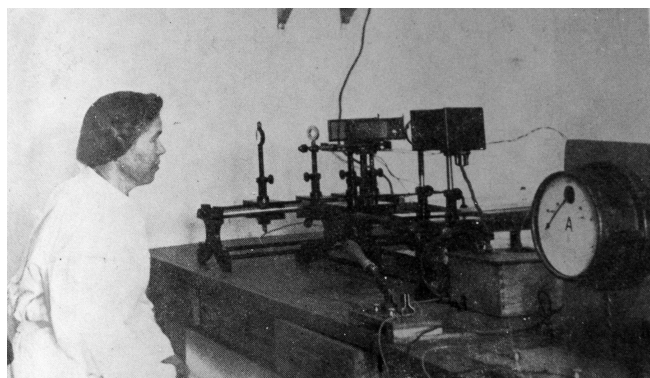
„Wpływ chropowatości powierzchni na wytrzymałość zmęczeniową stali 45”, doktorat na Politechnice Warszawskiej uzyskał kolejny z założycieli, sprawujący funkcję rektora Marian Poniatowski. Pokazuje to, że inicjatorzy powołania uczelni obok pracy organizacyjnej, dydaktycznej i społecznej prowadzili również aktywną pracę naukową.

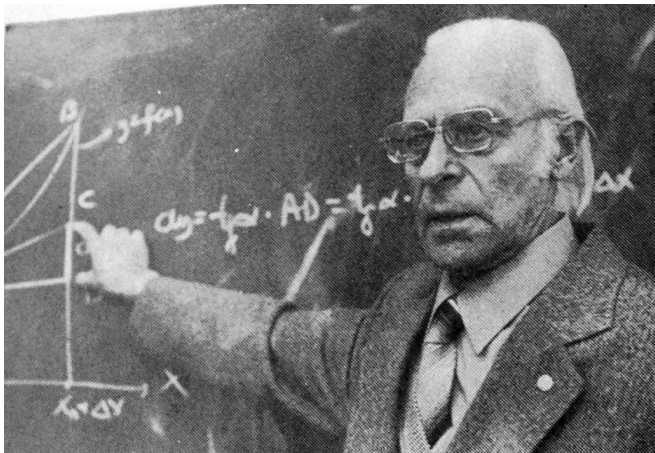
Rys. 2. Mgr inż. Karol Białkowski [7]

Rys. 3. Doc. dr inż. Marian Poniatowski [7]

Rys. 4. Prof. dr hab. Eudokia Ostaszewicz przy stanowisku do badań luminoforów [7]

Rys. 5. Doc. dr Eugeniusz Niczyporowicz [7]

Oprócz środowiska naukowego Białegostoku rozwijało się również środowisko studenckie. W maju 1960 roku na wzór Juwenaliów, krakowskiego święta studenckiego odbyły się pierwsze w historii miasta Pogonalia. Nazwa wydarzenia pochodziła od litewskiej Pogoni, która widnieje na herbie Białegostoku.

W 1962 roku powołano Studium Elektrotechniczne, w ramach którego nadal prowadzono zajęcia wyłącznie w trybie wieczorowym. Na funkcję dziekana ponownie mianowano Karola Białkowskiego. Dalszy rozwój uczelni mimo dużych braków kadry inżynierskiej hamowany był przez ograniczenie do prowadzenia studiów jedynie w trybie wieczorowym. Jak relacjonuje Gazeta Białostocka z 25 stycznia 1963 roku w artykule „Problemy wieczorowej Alma Mater”: „...Jednym z hamulców rozwoju szkoły jest brak chętnych do studiowania. (...) Warunkiem studiowania na WSI jest praca zawodowa na stanowisku lub w dziale zgodnym z kierunkiem studiów (...) Jednocześnie spora grupa absolwentów szkół ogólnokształcących nie dostaje się, z braku miejsc, na politechnikę. Młodzież ta nie może jednak podjąć nauki na WSI, bo nie pracuje w odpowiedniej specjalności. Pracować zaś nie może, bo pracodawca wymaga choć minimum kwalifikacji. Błędne koło się zamyka” [12].

3. PRZEKSZTAŁCENIE WIECZOROWEJ SZKOŁY INŻYNIERSKIEJ W BIAŁYMSTOKU W WYŻSZĄ SZKOŁĘ INŻYNIERSKĄ

Starania o przekształcenie uczelni przyniosły skutek w 1963 roku. Zapadła wtedy decyzja o przekształceniu Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej w uczelnię dzienną. Jednocześnie od 1 września 1963 roku przeprowadzono zmiany organizacyjne tworząc Wydział Ogólnotechniczny oraz zmieniając nazwę Wydziału Budowlanego na Wydział Budownictwa Lądowego. Od tej chwili po dwuletnich studiach dziennych obejmujących przedmioty ogólnozawodowe studenci mogli kontynuować naukę na wybranym kierunku. Liczba studentów na WSI zwiększyła się do około 550 osób.

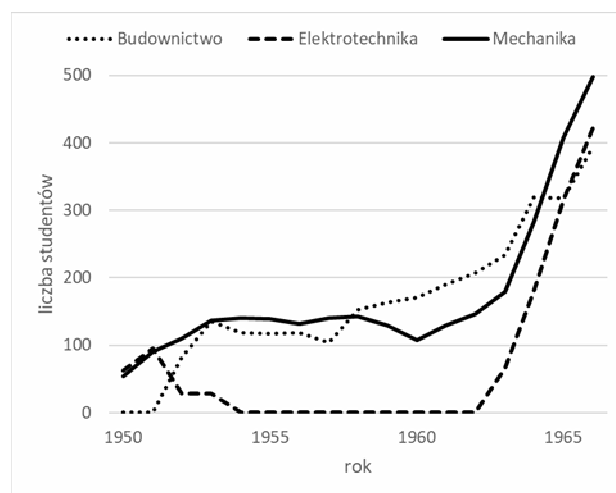
Zmiana została wprowadzona Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 września 1964 r. Wieczorowa Szkoła Inżynierska w Białymstoku została przekształcona w Wyższą Szkołę Inżynierską i dostała pozwolenie na prowadzenie nauczania w trybie studiów dziennych i studiów dla pracujących (wieczorowych i zaoczných) [13]. Rozporządzenie weszło w życie z mocą od dnia 1 sierpnia 1964 roku. Uczelnia zaczęła używać skrótu WSIInż.

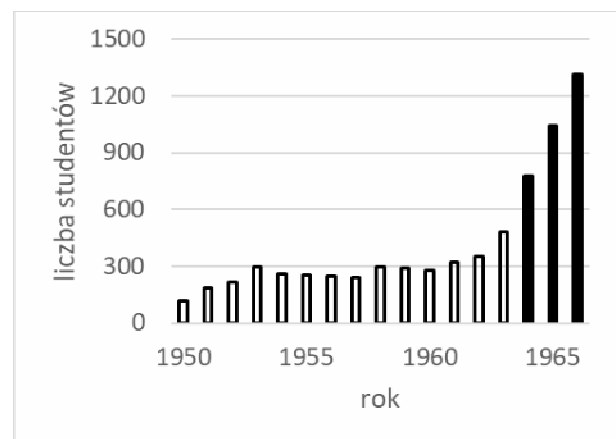
Rys. 6. Godło Wyższej Szkoły Inżynierskiej [14]

W ten sposób rozpoczął się kolejny okres w rozwoju uczelni, w którym uzyskała ona nowe możliwości.

W ramach rekrutacji w roku 1964, na jedno miejsce na Wydział Elektryczny kandydowało 6 osób. 1 września 1964 roku na studiach dziennych na WE rozpoczęło naukę 68 osób. Liczba studentów na całej uczelni zbliżyła się do 800. Pozwoliło to przełamać stagnację, jaka była widoczna w liczbie studentów WSI (rys. 7 i 8).

Rys. 7. Liczba studentów poszczególnych wydziałów WSI w Białymstoku w okresie od 1950 do 1966 roku

Rys. 8. Całkowita liczba studentów WSI w Białymstoku w okresie od 1950 do 1966 roku (kolorem białym oznaczono okres funkcjonowania szkoły wieczorowej, kolorem czarnym oznaczono lata po uzyskaniu prawa do prowadzenia studiów dziennych)

W gmachach przy ul. Grunwaldzkiej i ul. Białej stało się za ciasno dla rozwijających się już czterech Wydziałów Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Uczelnia otrzymała kolejny budynek przy ulicy Sosnowej 64, do którego przeniósł się Wydział Budownictwa Lądowego. Dzielne studia inżynierskie trwały 4 lata, a studia wieczorowe 4,5 roku. Ponieważ studenci studiów dziennych potrzebowali miejsca do zamieszkania, uczelnia otrzymała Dom Młodego Robotnika przy ulicy Krakowskiej 9 z przeznaczeniem na akademik. Początkowo na 250 miejsc tylko 24 przypadło studentom. Pozostałe wciąż były zajęte przez pracowników Kombinat Fasty. W tym samym roku obok głównego gmachu uczelni przy ulicy Grunwaldzkiej została oddana do użytku hala laboratoryjna (hala obrabiarek). Studenci w akademiku założyli Radiowęzeł Akadera, który działa do dzisiaj jako Studenckie Radio Akadera.

4. PODSUMOWANIE

Niewątpliwie rok 1964 był przełomowy w rozwoju uczelni, której spadkobiercą jest obecnie Politechnika Białostocka. Przekształcenie szkoły wieczorowej w Wyższą Szkołę Inżynierską pozwoliło na otwarcie na absolwentów szkół średnich i nie tylko na podnoszenie kwalifikacji osób już pracujących w zawodzie. W szkole wieczorowej zdarzało się, że nawet w czasie sesji egzaminacyjnej studenci, którzy byli jednocześnie pracownikami zakładów byli kierowani na delegacje lub nie dostawali urlopów na naukę. Aby sprostać nowym potrzebom poszerzona została również baza lokalowa o budynki przy ulicy Sosnowej, przeznaczone na siedzibę Wydziału Budownictwa Lądowego i przy ulicy Krakowskiej na akademik. Rok 1964 zamknął pierwsze 15-lecie działalności uczelni i uczynił ją szkołą wyższą w pełnym znaczeniu tego słowa. Do tego czasu wiodącą rolę w rozwijającej się uczelni pełnili inicjatorzy jej powołania.

Artykuł ten dedykuję pamięci pracowników i studentów Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej w Białymstoku.

Opisane wydarzenia pozostały w pamięci dzięki pasji i staraniom strażnika pamięci Politechniki Białostockiej inż. Mirosława Bujanowskiego.

5. BIBLIOGRAFIA

1. Kuszniar J.: Rola elektryków w odrodzeniu technicznego nauczania akademickiego w Białymstoku, *Wiadomości Elektrotechniczne*, 1/2019, s. 37-46.
2. Kuszniar J.: Elektrycy w historii Politechniki Białostockiej, *Maszyny Elektryczne - Zeszyty Problemowe* Nr 4/2018 (120), s. 163-168.
3. Bujanowski M.: Kalendarium PB, Materiały niepublikowane.
4. Kuszniar J.: Początki Wydziału Elektrycznego na Politechnice Białostockiej, *Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki PG*, Nr 69/2020, s. 117-120.
5. Białkowski K.: O naukę ściśle związaną z praktyką - WSI rozpoczęła nowy rok szkolny, *Gazeta Białostocka*, 6.10.1954, s. 4.
6. Niedźwiedzka M.: Tadeusz Beldowski. Rektor swojej uczelni, *Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej*, Białystok 1999 r.
7. Politechnika Białostocka 35 lat, *Oficyna Wydawnicza PB*, Białystok 1984 r.
8. Bujanowski M.: Z archiwalnej teki..., *Bezdomne początki, Życie Politechniki*, 1/2015, s. 46-47.
9. Bujanowski M.: Z archiwalnej teki..., *Biała 1 – pierwsza siedziba uczelni, Życie Politechniki*, 4/2013, s. 50-52.
10. Poniatowski M.: Dorobek i zadania Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej w Białymstoku, *Rocznik Białostocki*, 5/1965, s. 223-228.
11. Bujanowski M.: Z archiwalnej teki..., *Absolwenci WSI 1954, Życie Politechniki*, 3/2009, s. 8-9.
12. *Problemy wieczorowej Alma Mater*, *Gazeta Białostocka*, nr 21, 25.01.1963 r., s. 4.
13. Dz. U. 1964 nr 35 poz. 230, *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 września 1964 r. w sprawie przekształcenia Wieczorowych Szkół Inżynierskich w Białymstoku i Bydgoszczy*.
14. Bujanowski M.: Z archiwalnej teki..., *Przyczynek do historii Senatu Politechniki Białostockiej, Życie Politechniki*, 1/2013, s. 61-64.

TRANSFORMATION OF THE EVENING SCHOOL OF ENGINEERING IN BIAŁYSTOK INTO THE HIGHER SCHOOL OF ENGINEERING

The article briefly presents the history of transformation of the Evening School of Engineering in Białystok into the Higher School of Engineering. We owe the development of the School to the persistence of employees and students. The most important roles in these events were played by: electrician Karol Białkowski, mechanic Marian Poniatowski, physicist Eudokia Ostaszewicz and mathematician Eugeniusz Niczyporowicz.

Undoubtedly, the year 1964 was a breakthrough in the development of the university, the heir of which is now the Białystok University of Technology.

The described events remained in the memory thanks to the passion of the guardian of memory of the Białystok University of Technology, Eng. Mirosław Bujanowski.

Keywords: history of electrical engineering, history of technology, history of education, history, Białystok.